

ESIPUHE

Päiviö Latvuksen kirja ilmestyy kirjojen valtavirran ulkopuolella. Se sopiikin hyvin, koska teos on ajattelultaan ja otteeltaan erilainen.

Kysymys on länsimaisen ajattelun muutoksista, etenkin tieteellisestä maailmankuvasta. Kirjoittaja ajattelee, että tieteellisyys sinänsä edellyttää maailmankuvaa, joka puolestaan ei ole pelkkä järjen asia. Esimerkiksi Kiina ja Intia eivät suurenmoisten saavutustenkaan jälkeen päätyneet sellaiseen kokeelliseen tieteeseen eivätkä tieteestä johdettuihin taitoihin kuin Eurooppa.

Latvus lähtee siitä, että ensin on nähtävä maailmassa eli olevaisessa, sen näkyvässä ja näkymättömässä puolessa, syvä mielekkyys. Tämä on merkittävä oivallus. Latvus kehittelee sen vertaamalla antiikkia, varhaiskeskiajan hiukan omituista katkosta ja sydänkeskiajan suurta nousua toisiinsa. Mielekkyys muuttuu mieleksi tunteen ja kiintymyksen kautta. Tärkeiksi toimijoiksi eurooppalaisessa sielunmaisemassa osoittautuvat nainen ja lapsi. Lopulta kohtiossa on jotain kiintymystäkin tärkeämpää, nimittäin rakkaus.

Länsimainen ajattelu on taipuvainen ajamaan karille joko sirpaloiduttuaan selvittämään lukemattomia erilaisia oppiaineita ja taidon lajeja, tai hairahtumalla aivan liian suuriin selityksiin, joilla yritetään sieventää lähes kaikki yksien harvojen lakien seuraukseksi. Tämä kirja on kyllä poikkeus. Kirjoittajalla on omat ajatuksensa ja joukko aavistuksia ja hän testaa niitä menneisyydestä etsimäänsä ja löytämäänsä vasten.

Tämä lyhyt esipuhe on luonteeltaan suositus. Olen päässyt seuraamaan kirjan valmistumista ja joutunut miettimään, miten se tavoittaa omat lukijansa. Muuan keino on tämä, ottaa vastuuta ja sanoa: "Tämä kannattaa lukea." Olen suurin piirtein selvillä Päiviö Latvuksen käyttämästä aineistosta, kuten hänen kuvauksistaan opeista, aatteista ja tieteistä. Annan sen arvosanan, että ollakseen vailla tutkintoja historia-aineissa Latvus on löytänyt ja käyttänyt aineistoa taiten. Erityisen iloinen asia on hänen keski-ajan niin sanotulle fransiskaaniselle käänteelle antamansa asiaan kuuluva merkitys ja paino. Itse kulttuurihistoriaa yliopistossa opettaneena ja siitä väitelleenä olen lievästi hämmästynyt kirjoittajan tavoittamasta korkeasta tasosta.

Syvästi mieltynyt olen nähdessäni, että tämä kirjoittaja osaa syventyä teologiaan; liian usein luullaan, että koko jumaluusoppi on teologien aluetta, joka ei muille kuulu. Asiahan on päin vastoin niin, että hyvin usein aikakauden terävimmät henkilöt ja ryhmät olivat teologeja, eikä tämä koske vain keskiaikaa.

Kaiken kaikkiaan on erikoista että ymmärryksestä puhuttaessa päästään puhumaan asioista, joita teologia ja psykologia ovat pitäneet ominaan: ihmisten toisiinsa tuntemaan vetovoiman lajeista, lähimmäisenrakkaudesta, veljesrakkaudesta, miehen ja naisenrakkaudesta, niin että lopputuloksena on kuin pitkä silta Paavalin Korinttolaiskirjeen huipennukseen, joka esitetään niin usein, ettei kukaan sitä oikein ymmärrä: "... mutta suurin niistä on rakkaus."

Kirkkonummi 23. 10. 2000

Jukka Kemppinen

Professori, FT